

АНОТАЦІЯ

Цюпак Карабулут В. А. «Вокальна творчість Віталія Кирейка: виконавська актуалізація». — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). — Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2023.

Зміст анотації

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні власного концертного втілення та мистецтвознавчого дослідження вокальної творчості визначного українського композитора сучасності Віталія Дмитровича Кирейка (1926–2016), а також визначенні новітніх підходів до інтерпретації його творів.

Творчий спадок В. Кирейка налічує 299 опусів. Твори композитора майже усіх жанрів та форм стали окрасою скарбниці української класичної музики та концертного репертуару виконавців, зокрема вокалістів.

Уся творчість митця вимагає нового осмислення та виконавської актуалізації. Процес осягнення вокальної спадщини В. Кирейка пов'язаний із введенням у дослідницький і виконавський обіг нових, невідомих або маловідомих творів майстра.

За допомогою історичного, музикознавчого, аналітичного, компаративного та системного методів було досліджено жанрово-драматургічні та художньо-образні особливості вокальної творчості Віталія Кирейка, а саме його опер, обробок українських народних пісень та романсів різних років.

У *першому* розділі з'ясовано теоретико-методологічні підвалини інтерпретаційного осмислення вокального спадку Віталія Кирейка і обґрунтовано необхідність комплексного підходу в сучасному науково-мистецтвознавчому дослідженні творчості композитора.

У *другому* розділі розглянуто оперну спадщину Віталія Кирейка в аспекті реалізації творчого мистецького проєкту дисертантки, а саме музичні портрети жіночих образів чотирьох опер митця.

Здійснено порівняльний аналіз інтерпретаційних підходів до вокальних утілень партії Мавки з опери-феєрії «Лісова пісня» у версіях 1958 та 1999 років; виявлено драматургічні особливості музичного портрету Тетяни з опери-драми «У неділю рано». В образах Марусі та Ліліт з опери-феєрії «Марко в пеклі» розкрито гуманістичний зміст їх образів у проекції дихотомії добра і зла. А музичний портрет Оксани з опери-драми «Бояриня» змальовано крізь призму втілення найкращих рис українського жіноцтва.

Відзначено, що усі опери Віталія Кирейка різних жанрів були створені на тексти митців української класичної літератури і характеризувалися професійною майстерністю і технічною досконалістю в поєднанні з емоційною щирістю та вмінням розкрити усі тонкощі драматургічного розвитку. Вони є актуальними для сьогодення та необхідними для новітніх сценічних утілень.

У *третьому* розділі «Світоглядні парадигми камерно-вокальної спадщини Віталія Кирейка» з'ясовано багатопланову жанрову амплітуду камерно-вокальних творів митця, що відзначаються лірико-психологічним узагальненням образного змісту, а також оригінальними прийомами музичного розкриття поетичних ідей, почуттів і переживань.

Глибина проникнення у психологію, історичну правду української нації, обумовлює соціальне ідейно-образне спрямування і емоційну впливовість слова в усіх солоспівах В. Кирейка. Лаконічність висловлення, розвиток музичної стилістики митця в епіко-драматичному жанрі дало можливості драматизації музичних образів та створення ідейно вагомих композицій.

Аналіз романсів, написаних у різні періоди творчості (у тому числі і вокального циклу «Осінній ранок» на слова Марії Губко) та обробок народних пісень митця, привів до висновку, що в них було опосередковано відображено події минулого і сьогодення, людські настрої, їх почуття та емоції. Композитор знаходив необхідні прийоми мелодичного, гармонічного, ладового, поліфонічного та фактурного розвинення.

Наближеність до фольклорних джерел виявляється не тільки в постійному варіюванні вокальних мотивів, фактури і гармонії супроводу, а й у ладовому мисленні митця, а також вільній метроритмічній побудові, позначеній чергуванням розмірів.

Образно-тематичні сентенції та жанрові різновиди романсів Віталія Кирейка 2000-х років досить різноманітні: від поетичних лірико-пейзажних замальовок, баркароли, дитячих і колискових пісень до національно-патріотичних, соціальних, історичних, філософських романсів, драматичних, трагічних монологів та реквієму з розкриттям внутрішнього змісту і семантичного підтексту. Вони продемонстрували вміння композитора досягнути і втілити в музиці світобачення визначних поетів-філософів.

Розкриваючи героїчні сторінки історії українського народу, В. Кирейко порушував і животрепетні проблеми сучасності. Саме тому його твори є актуальними та потрібними сьогодні.

Інтерпретаційні парадигми творів В. Кирейка вимагають наявності у виконавців комплексного володіння усім арсеналом професійних навичок, потрібних для розкриття характеру та образного змісту кожного твору, адже розвиток музичної думки пов'язаний з сюжетом поетичного тексту. Вокалістові необхідно досягти не тільки інтонаційної майстерності, а й високого рівня декламації, кантиленності, артистизму та експресії у подачі художнього образу.

Крім точного втілення музичного тексту, виконавцям слід передати багатство барв звукової палітри та динамізацію настроїв, співзвучних вимогам часу. Сьогодні виникає потреба нового усвідомлення авторського тексту твору та пошуку ширших та глибших трактувань наративу, закладеного у музиці, взаємозв'язку музики і слова. Цей фактор є вирішальним у новітніх підходах до інтерпретації творів Віталія Кирейка та до актуалізації вокальної спадщини композитора, що відгукувалася на хвилюючі події життя.

Смислове й філософське навантаження в його романсах має не тільки вокальна, а й фортепіанна партія, що зазвичай доповнює і художньо узагальнює поетичне першоджерело.

У Висновках обгрунтовано, що дослідження української музичної культури і вокальної творчості Віталія Кирейка зокрема, є найактуальнішим у сучасному музикознавстві. Воно потребує подальшого глибокого вивчення та виконавської актуалізації.

Композиторська самобутність, оригінальність почерку та стильових орієнтирів В. Кирейка ґрунтуються на синтезі фольклорного начала, пізньоромантичних тенденцій та модернізації засобів музичної виразності.

***Ключові слова:** Віталій Кирейко, опери, інтерпретація, жіночі образи камерно-вокальна творчість, романси, образно-тематичні сентенції.*

TSIUPAK KARABULUT VIKTORIIA. «**Vocal creativity of Vitaliy Kyreyko: the performance actualization**». – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Scientific substantiation for obtaining the educational and creative degree of Doctor of Art in the speciality 025 “Music Art” (field of study 02 “Culture and Art”). – P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 2023.

Abstract content

The purpose of the research is to provide a scientific basis for own's concert performance and an art-historical study of the vocal creation of the prominent Ukrainian composer Vitaliy Dmytrovych Kyreyko (1926–2016), as well as to determine the new approaches to the interpretation of his works.

V. Kyreyko's body of work includes 299 opuses. The composer's works of almost all genres and forms became a special beauty in the treasury of Ukrainian classical music and in the concert repertoire of performers, in particular vocalists.

All the composer's heritage requires a new understanding and performance actualization. The process of understanding of V. Kyreyko's vocal heritage is connected with the introduction of new, unknown or little-known works of the master into the research and performing circulation.

With the help of historical, musicological, analytical, comparative and systematic methods, the genre-dramaturgical and artistic-figurative features of Vitaliy Kyreyko's vocal creation (his operas, arrangements of Ukrainian folk songs and romances of different years) were investigated.

In the *first chapter*, the theoretical-methodological concept of the interpretive understanding of Vitaliy Kyreyko's vocal heritage was clarified and the need for a complex methodological approach in the modern scientific and artistic research of the composer's work was substantiated.

In the *second chapter*, the opera heritage of Vitaliy Kyreyko was considered in the aspect of the realization of the creative art project of the Creative Postgraduate student, namely musical portraits of female characters in four of the composer's five operas.

A comparison of interpretive approaches to the vocal embodiments of Mavka's part from the opera extravaganza "Forest Song" in the versions of 1958 and 1999 was made; dramaturgical features of the musical portrait of Tatyana from the opera-drama "Early on Sunday" were revealed; humanist values were revealed in the projection of the dichotomy of good and evil in the images of Marusya and Lilith from the opera extravaganza "Marco in Hell"; the musical portrait of Oksana from the opera-drama "Boyarynia" was drawn through the prism of the embodiment of the best features of Ukrainian femininity.

It was noted that all of Vitaliy Kyreyko's operas of various genres were based on the texts of Ukrainian classical literature and were characterized by professional skill and technical perfection combined with emotional sincerity and the ability to reveal all the subtleties of dramatic development. They are relevant for today and necessary for new stage performances.

In the *third chapter*, "Worldview Paradigms of Vitaliy Kyreyko's Chamber-Vocal Heritage", was clarified the multifaceted genre amplitude of the artist's chamber-vocal works, which are characterized by lyrical-psychological generalization of figurative content, as well as original techniques of musical disclosure of poetic ideas, feelings and experiences.

The depth of penetration into psychology, the historical truth of the Ukrainian nation, determines the social ideological direction and the emotional influence of words in all of V. Kyreyko's romances. The laconic expression, the development of the artist's musical style in the epic-dramatic genre made it possible to dramatize musical images and develop ideologically weighty compositions.

The analysis of romances created in different periods of creativity (including the vocal cycle "Autumn Morning" on the words of Maria Hubko) and the artist's arrangements of folk songs led to the conclusion that they indirectly reflected the events of the past and present, human moods, their feelings and emotions. The composer found the special methods of melodic, harmonic, modal, textural and polyphonic development.

The closeness to folklore sources is manifested not only in the constant variation of vocal motifs, texture and harmony of the accompaniment, but also in the artist's modal thinking, as well as a free metrorhythmic construction with alternating musical measures.

The figurative and thematic maxims and genre varieties of Vitaliy Kyreyko's romances of the 2000s are quite diverse: from poetic lyrical landscape sketches, barcarolles, children's and lullabies to national-patriotic, social, historical, philosophical romances, dramatic, tragic monologues and a requiem with an opening internal content and semantic subtext. They showed the composer's ability to grasp and embody in music the worldview of prominent poets-philosophers.

Revealing the heroic pages of the history of the Ukrainian people, Vitaliy Kyreyko also raised the vexing problems of our time. That is why his works are so relevant and necessary today.

The interpretive paradigms of V. Kyreyko's works require the performers to have a comprehensive mastery of the entire arsenal of professional skills necessary to reveal the character and figurative content of each work, because the development of musical thought is connected with the plot of the poetic text.

Performers need not only tonally and rhythmically accurately embody the musical text, but also to convey the richness of the colors of the sound palette and the dynamism of the moods, consonant with the requirements of the time. Today, there is a need for a new awareness of the author's text of each work and the search for broader and deeper interpretations of the narrative embedded in music, the relationship between music and words, which has become a response to exciting life events. This factor is decisive in the latest approaches to the interpretation of Vitaliy Kyreyko's works and to the actualization of the composer's vocal legacy.

Not only the vocal, but also the piano part has a meaningful and philosophical load in his romances, which usually complements and artistically summarizes the original poetic source.

In the *Conclusions*, it was substantiated that the study of Ukrainian musical culture and vocal creativity of Vitaliy Kyreyko, in particular, is the most relevant in modern musicology. It needs further in-depth study and executive actualization.

V. Kyreyko's compositional ingenuity, originality of handwriting and stylistic guidelines based on the synthesis of folklore principles, late romantic tendencies and modernization of means of musical expressiveness.

Key words: Vitaliy Kyreyko, operas, interpretation, female images, romances, chamber and vocal creativity, figurative and thematic maxims.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Цюпак Карабулут В. А. Камерно-вокальна спадщина Віталія Кирейка 2000-х років: світоглядні парадигми // *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія Мистецтвознавство*. Вип. 47. К., 2022. С. 102–109.
2. Цюпак Карабулут В. А. Актуалізація жанру обробки народної пісні у вокальній спадщині Віталія Кирейка // *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Вип. 42. Рівне, 2022. С. 42 – 48.
3. Цюпак Карабулут В. А. Національно-патріотичні мотиви вокальної творчості Віталія Кирейка 2000-х років // *Матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях / НМАУ імені П. І. Чайковського (4-6 листопада)*. Київ, 2022. С. 313 – 317.
4. Цюпак Карабулут В. А. Романси Віталія Кирейка 2000-х років. Навчально-методичний посібник для студентів мистецьких вищів III-IV рівнів акредитації. Кам'янець-Подільський – Київ : ТОВ Друкарня «Рута», 2023. 72 с. : нот.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кваліфікаційну наукову працю обговорено на засіданнях кафедр оперного співу та історії української музики та фольклористики НМАУ імені П. І. Чайковського.

Матеріали дослідження викладено в доповідях на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. П'ята міжнародна науково-практична конференція *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях*. НМАУ імені П. І. Чайковського (4-6 листопада). Київ, 2021 р.
2. Четверта міжнародна науково-практична конференція *Сучасні аспекти теорії та практики оперного співу. Україна–Китай : музичний діалог*. НМАУ імені П. І. Чайковського (25 листопада). Київ, 2021 р.
3. Міжнародна науково-практична конференція *Музично-театральне мистецтво у глобалізованому світі: проблеми і пошуки; до 160-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського до 25-річчя заснування кафедри оперної підготовки та музичної режисури*. НМАУ імені П. І. Чайковського (21–23 лютого). Київ, 2022 р.

4. Шоста міжнародна науково-практична конференція *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях*. НМАУ імені П. І. Чайковського (4-5 листопада 2022 р.). Київ, 2022 р.

5. Всеукраїнська науково-практична конференція *Шамаєвські читання: митці, освіта, час*. НМАУ імені П. І. Чайковського (25-26 січня). Київ, 2022 р.

6. Міжнародна науково-освітня конференція *Гуманістичні цінності людства в реаліях сучасного світу* 8 червня 2023 року. Київ, 2023.

Концерт-презентація мистецького проєкту «Вокальні твори Віталія Кирейка» на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва відбувся 30 червня 2023 року в Малій залі імені О. Тимошенка Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. У його програмі прозвучали арії та романси Віталія Кирейка: арії Мавки з опери "Лісова пісня", Тетяни з опери "У неділю рано...", Марусі з опери "Марко в пеклі" та Оксани з опери "Бояриня", а також романси: "Осінній ранок", «Баркарола», «У небі губляться лелеки», «Запалим пам'яті свічу», «Молитва за Україну» та «Не бійся смутку».